

УДК 35.072.81

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1\(29\)-19](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1(29)-19)

Стілл Артем Васильович,

аспірант кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, <https://orcid.org/0000-0002-1355-2539>

Still Artem Vasylovych,

Postgraduate Student at the Department of Public Administration,, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, Frometivska str., 2, <https://orcid.org/0000-0002-1355-2539>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНУ

Анотація. Сформульовано та науково обґрунтовано методичні підходи щодо концепції публічного управління соціально-економічної безпекою регіону шляхом побудови моделі публічного управління соціально-економічної безпекою регіону, що відрізняється від наявних тим, що вона сформована з урахуванням виявлених факторів соціально-економічної безпеки та специфіки інституційних умов регіону, а також встановлених механізмів публічного управління соціально-економічною безпекою регіону.

Визначено, що одним із важливих елементів системи державного управління соціально-економічною безпекою є інституційно-правовий фактор, що включає законодавче та нормативне забезпечення формування та підтримки належного рівня соціально-економічної безпеки в країні та регіонах. Систематизовано проблеми забезпечення соціально-економічної безпеки економіки, визначені фактори та інституційні аспекти забезпечення соціально-економічної безпеки. Це дозволило розробити концептуальну модель державного управління соціально-економічною безпекою регіону.

При цьому джерелом виникнення більш стійкого стану і поштовхом до самоорганізації в складній системі є руйнування колишнього стійкого стану. Тому розвиток економіки, в тому числі регіональної, представляє собою стохастичний процес, який характеризується виникненням періодичних дисипацій (розсіювання) накопичених нею ресурсів зростання, внаслідок чого темпи її зростання можуть сповільнюватися – і, на певних етапах, розвиваються в процесі у вигляді криз, нестійких станів, «струсів», екстремальних станів. Тому для ефективного управління розвитком економіки, підвищення соціально-економічної безпеки регіону необхідно формування нової парадигми публічного управління соціально-економічною безпекою, що спирається на ідеї формування структур-атракторів, які здатні «притягувати» позитивні траєкторії розвитку регіону. У процесі самоорганізації регіональної системи, як було зазначено вище, відбувається придбання нею нової якості стійкості в області тяжіння атратора.

Запропонована модель характеризується тим, що відображає важливі складові частини регіональної системи державного управління соціально-економічною безпекою: процес, що забезпечує регулювання, контроль, концентрацію ресурсів на найважливіших сферах соціально-економічної

безпеки; структуру, що включає сукупність підрозділів і служб державних органів, що реалізують функції нормативного, інформаційного, організаційного, кадрового та технічного забезпечення системи соціально-економічної безпеки регіону.

Мета роботи. Метою статті є дослідження концептуальних аспектів публічного управління соціально-економічної безпекою регіону.

Методологія. Значний внесок у дослідженні аспектів публічного управління соціально-економічною безпекою на рівні регіону внесли відомі вітчизняні вчені, такі як Александрова О.Ю., Дикань В.В., Жовнірчик Я.Ф., Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. та інших науковців. Аналіз попередніх досліджень та публікацій з даної проблематики свідчить про те, що авторами, як правило, досліджувалися тільки окремі аспекти соціально-економічної безпеки ми розглянемо концептуальні аспекти публічного управління соціально-економічної безпекою регіону.

Наукова новизна. Удосконалено механізми публічного управління соціально-економічною безпекою, що реалізуються державою на рівні центру, де виділено спеціальні механізми публічного управління соціально-економічною безпекою, що реалізуються на рівні регіонів. До таких механізмів віднесені: нормативно-правові, фінансові, організаційно-розпорядчі, механізми соціального партнерства, інфраструктурні, інформаційні та механізми конвергенції.

Висновки. Запропоновано концептуальну модель публічного управління соціально-економічною безпекою регіону, що відрізняється від наявних тим, що вона сформована з урахуванням виявлених факторів соціально-економічної безпеки та специфіки інституційних умов регіону, а також встановлених механізмів публічного управління соціально-економічною безпекою регіону.

Ключові слова: концепція, публічне управління, соціально-економічний розвиток, соціально-економічна безпека, регіон

CONCEPTUAL ASPECTS OF PUBLIC MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC SECURITY OF THE REGIONAL

Abstract.

Methodical approaches to the concept of public management of socio-economic security of the region by building a model of public management of socio-economic security of the region, which differs from the existing ones in that it is formed taking into account the identified factors of socio-economic security and specific institutional conditions also established mechanisms for public management of socio-economic security of the region. It is determined that one of the important elements of the system of public administration of socio-economic security is the institutional and legal factor, which includes legislative and regulatory support for the formation and maintenance of the appropriate level of socio-economic security in the country and regions. The problems of ensuring the socio-economic security of the economy are systematized, the factors and institutional aspects of ensuring the socio-economic security are determined. This allowed to develop a conceptual model of public administration of socio-economic security of the region. In this case, the source of a more stable state and the impetus for self-organization in a complex system is the destruction of the former stable state. Therefore, the development of the economy, including regional, is a stochastic process, characterized by the emergence of periodic dissipation (scattering) of its accumulated resources, as a result of which its growth rate may slow down – and, at certain stages, develop into crises, unstable states, “Concussions”, extreme conditions. Therefore, for effective management of economic development, improving the socio-economic security of the region requires the formation of a new paradigm of public management of socio-economic security, based on the idea of forming attractive structures that can “attract” positive trajectories of the region. In the process of self-organization of the regional system, as mentioned above, it acquires a new quality of stability in the field of attraction. The proposed model is characterized by the fact that it reflects the important components of the regional system of public administration of socio-economic security: the process of regulation, control, concentration of resources in the most important areas of socio-economic security; structure, which includes a set of units and services of state bodies that implement the functions of regulatory, informational, organizational, personnel and technical support of the socio-economic security of the region.

The purpose of the research. The aim of the article is to study the conceptual aspects of public management of socio-economic security of the region.

Methodology. Well-known domestic scientists, such as Alexandrova O.Y., Dykan V.V., Zhovnirchik Y.F., Ivashina S. Yu., Ivashina O.F., made a significant contribution to the study of aspects of public

management of socio-economic security at the regional level. and other scientists. Analysis of previous research and publications on this issue shows that the authors, as a rule, studied only some aspects of socio-economic security, we will consider the conceptual aspects of public management of socio-economic security of the region.

Scientific novelty. The mechanisms of public management of social and economic security implemented by the state at the center level have been improved, where special mechanisms of public management of social and economic security implemented at the regional level have been identified. Such mechanisms include: regulatory, financial, organizational and administrative, social partnership mechanisms, infrastructure, information and convergence mechanisms.

Conclusions. A conceptual model of public management of socio-economic security of the region is proposed, which differs from the existing ones in that it is formed taking into account the identified factors of socio-economic security and specific institutional conditions of the region, as well as established mechanisms of public management of socio-economic security.

Key words: concept, public administration, socio-economic development, socio-economic security, region.

1. Вступ. Соціально-економічна система регіону складається з великої кількості елементів і зв'язків між ними. Рушійною силою розвитку виступають протиріччя інтересів різних суб'єктів економіки, що складаються в результаті взаємодії великої кількості випадкових факторів.

Загострення проблеми забезпечення соціально-економічної безпеки на регіональному рівні визначає необхідність встановити «архітектуру» основних факторів, що впливають на стан захищеності регіональної соціально-економічної системи та систематизувати їх за певними критеріями.

Реальні та потенційні загрози можемо визначити як сукупність умов й факторів, що створюють небезпеку або здатних завдати певний рівень шкоди життєдіяльності суспільства в сфері соціально-економічної діяльності з різною часткою ймовірності їх настання. Оскільки загрози виникають завдяки постійному розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів в умовах зростаючої нестабільності, то реакцією на них повинна бути діяльність щодо забезпечення певного рівня захисту регіональної економіки, її зовнішнього та внутрішнього середовища.

2. Інституціоналізація в сфері забезпечення соціально-економічної безпеки. Публічне управління соціально-економічною безпекою регіону це сукупність видів діяльності щодо забезпечення та захисту соціально-економічних інтересів регіону від сукупності внутрішніх та зовнішніх загроз й поліпшенню умов життєдіяльності населення за допомогою формування відповідних умов, механізмів та інститутів. При цьому метою публічного управління соціально-економічною безпекою регіону служить протидія потенційним та реальним ризикам і загрозам соціально-економічної безпеки для своєчасного виявлення та запобігання шкоди соціально-економічній системі регіону.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти, яким делеговано державно-владні повноваження є суб'єктами управління соціально-економічною безпекою, що формують інституціональне середовище забезпечення соціально-економічної безпеки регіону.

Інституціоналізація у сфері забезпечення соціально-економічної безпеки, установка відповідних критеріїв, коригування цілей і пріоритетів регіональної економічної безпеки є актуальну область сучасного наукового пошуку.

Для забезпечення соціально-економічної безпеки регіону необхідні інститути, що дозволяють окреслити інституційні рамки і створити необхідні умови для соціально-економічного розвитку на мезо- та мікроекономічному рівні країни. Існуючі структури уособлюють (втілюють) громадський порядок і «стандарти» обмежень, зумовлені факторами соціального примусу, взаємодія яких забезпечує функціонування системи соціально-економічної безпеки регіону.

Головна роль цих інститутів полягає у вибудовуванні абсолютно нових взаємин у суспільстві. Вони створюють нові можливості, оскільки засновують права, обов'язки, зобов'язання, санкції, дозвіл, тобто формують структуру нових відносин.

Аналіз досліджень традиційних та нових інституціоналістів дозволив виділити три типи впливу на соціально-економічну поведінку, які виражаються через функції інститутів (Івашина, Івашина, 2018):

1) обмежувальна функція – створює певні рамки поведінки для економічних суб'єктів за допомогою встановлених (формальних) правил взаємодії на ринку;

2) інформаційно-пізнавальна функція – дозволяє суб'єктам економіки аналізувати, виби-

рати та сприймати інформацію через сформовані джерела її отримання;

3) телеологічна або мотиваційна функція – реалізується через вплив на кінцеві результати, цілі економічних суб'єктів.

Одним з важливих елементів системи публічного управління соціально-економічною безпекою є інституційно-правовий фактор, що включає законодавчо-нормативне забезпечення діяльності щодо формування та підтримки відповідного рівня соціально-економічної безпеки в країні та регіонах. У правовому полі найважливішим є Закон України «Про основи національної безпеки України», який визначає основні принципи і зміст діяльності щодо «захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах ... та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам».

3. Соціально-економічні відносини на регіональному рівні

Соціально-економічні відносини на регіональному рівні регулюються передбаченими Конституцією України, державним законодавством і принципами єдиного соціально-економічного простору «правилами гри», що обмежують кількість самостійних інструментів для забезпечення соціально-економічної системи регіону.

Самостійне здійснення адміністративних функцій регіонами закріплюється формальними та неформальними інститутами, які приймаються на державному і регіональному рівнях управління та регулюються державною політикою регіонального розвитку. Основною метою публічного управління на регіональному рівні є вплив на різні види діяльності з метою нормального і безпечного функціонування регіонів та поліпшення якості життя населення. При цьому важливо виявляти та ідентифікувати основні загрози соціально-економічній безпеці регіону та їх джерела, спираючись на достовірну й своєчасну інформацію про існуючі загрози, які неможливо ліквідувати в процесі ринкової самоорганізації без реагування з боку регіональних органів влади.

Виявлення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз соціально-економічній безпеці України та її регіонів є важливим елементом інституційного механізму забезпечення соціально-економічної безпеки.

Загрози соціально-економічної безпеки – це явища і процеси, що здійснюють негативний вплив на господарську систему і соціально-економічні відносини в країні, які обмежують економічні інтереси особистості, суспільства, держави. Виходячи з аналізу ситуації, яка складається в даний час, пропонується наступна класифікація основних внутрішніх та зовнішніх загроз соціально-економічної безпеки регіонів (Копнова, 2017).

До внутрішніх загроз соціально-економічної безпеки слід віднести:

1) відсутність у регіонів науково обґрунтованих регіональних стратегій соціально-економічної безпеки з доказовою та науково обґрунтованою базою;

2) слабкість нормативно-правової бази в сфері захисту соціально-економічних інтересів регіонів;

3) зниження науково-технічного потенціалу та технологічна відсталість в галузях цивільного призначення;

4) слабкість ринкових та інституційних інструментів регулювання господарської системи;

5) виражена міжрегіональна та внутрішньосистемна диференціація за рівнем економічного й соціального розвитку, нерегульованість економічних взаємовідносин центру з регіонами;

6) велику частку імпорту продовольства, який становить в деяких регіонах 35-40% (за окремим продовольчими товарами – понад 50%), що абсолютно неприпустимо з точки зору продовольчої безпеки. За даними Державної служби статистики України, імпорт продовольства в 2020 р. збільшився на 759,4 млн грн. (на 13,2%) у порівнянні з 2019 р.;

7) соціальну поляризацію, посилення майнового розшарування й диференціація доходів населення;

8) погіршення підприємницького та інвестиційного клімату й стимулів для інвестування, зниження ділової активності в регіонах;

9) несанкціонований вивіз капіталу з регіону, зниження доступності джерел фінансових потоків для бізнесу та населення;

10) хижацьке ставлення до природних ресурсів регіонів, контрабандне виведення за кордон цінних біологічних ресурсів.

До основних зовнішніх загроз соціально-економічній безпеці України та її регіонів слід віднести:

1) надмірну «відкритість» національної економіки за відсутності ефективної економічної та промислової політики;

2) зростання залежності від імпорту багатьох видів продукції стратегічного призначення;

3) переважання сировинної спрямованості експорту;

4) глобалізацію, кон'юнктурні зміни на світових ринках;

5) високий рівень зовнішнього боргу, на погашення якого держава відволікає значні кошти з бюджету;

6) військовий конфлікт на сході України;

7) «відтік мізків» з України, деградацію людського капіталу.

З точки зору соціально-економічної безпеки сукупність загроз може перерости в нестійкий стан та підійти до точки біфуркації. Відомо, що будь-яка ієрархічна система рано чи пізно переходить в стан нестійкості, причому зміна наявного режиму відбувається самим непередбачуваним чином. Однак в результаті виникають більш складні новоутворення (структури) з більш високим ступенем впорядкованості. З точки зору синергетики втрата стійкості системи може бути виправдана тільки формуванням стійкості вищого порядку.

Таким чином, джерелом виникнення більш стійкого стану і поштовхом до самоорганізації в складній системі є руйнування колишнього стійкого стану. Тому розвиток економіки, в тому числі регіональної, представляє собою стохастичний процес, який характеризується виникненням періодичних дисипацій (розсіювання) накопичених нею ресурсів зростання, внаслідок чого темпи її зростання можуть сповільнюватися – і, на певних етапах, розвиваються в процесі у вигляді криз, нестійких станів, «струсів», екстремальних станів. Тому для ефективного управління розвитком економіки, підвищення соціально-економічної безпеки регіону необхідно формування нової парадигми публічного управління соціально-економічною безпекою, що спирається на ідеї формування структур-атракторів, які здатні «притягувати» позитивні траєкторії розвитку регіону. У процесі самоорганізації регіональної системи, як було зазначено вище, відбувається придбання нею нової якості стійкості в області тяжіння атрактора.

Термін «атрактор» запозичений з математики, і в галузі точних наук він означає дещо, що притягує безліч. Під атрактором в синергетиці розуміють реальну стійку структуру, на яку виходять всі процеси еволюції в нелінійному середовищі в результаті загасання проміжних процесів.

Особливість атрактора полягає в накопиченні та збереженні їм придбаної інформації,

в результаті чого він «притягує» до себе всі наступні події. Якщо атрактор сформувався, то система вже не зможе повернутися в початковий стан або перейти до іншого, позитивного атрактору. В умовах загострення існуючих і наростання нових глобальних економічних та соціальних загроз формування позитивних «атракторів» для соціально-економічної системи країни та окремих регіонів стає стратегічно важливим завданням, вирішення якого дозволить ефективно управляти переходом економіки й соціуму з нестабільних станів до нових якісних станів, до нового рівня соціально-економічної безпеки. Атракторами в соціально-економічних системах можуть виступати сформовані формальні інститути, задана ними нормативність, жорстко сформульовані цілі тощо. Разом з тим їх можна представити у вигляді безлічі потенційних можливостей, варіантів розвитку подій, існуючих у свідомості керівника суб'єкта.

Атрактор в соціально-економічній системі може діяти як стимул до структурної самоорганізації або прискорювач запуску ендогенних якісних змін, що ведуть до підвищення рівня соціально-економічної безпеки. На жаль, не всі існуючі інститути, сформовані в ході сучасних ринкових трансформацій, є побудниками позитивних змін в національній економіці і в регіональних економічних системах.

Назвемо основні інститути, що потребують активізації або трансформації для забезпечення соціально-економічної безпеки країни та її регіонів:

1) систематичний моніторинг та якісний аналіз ризиків, глобальних викликів, з метою мінімізації впливу загроз соціально-економічній безпеці;

2) захист прав власності, якісний розвиток інституту приватної власності;

3) ліквідація корупційних дій бюрократії, які перешкоджають позитивним змінам в економічній та соціальній сферах;

4) розвиток та підвищення ефективності фінансових ринків, здатних розширити сферу підприємницької та інноваційної активності;

5) підвищення якості людського капіталу, залучення кваліфікованих фахівців в інноваційну діяльність;

6) нарощування міжнародного обміну капіталом, технологіями та висококваліфікованими кадрами;

7) зростання ефективності інвестиційних ринків, забезпечення вільного доступу підприємців до фінансових та інвестиційних ресурсів.

4. Комплекс серйозних загроз соціально-економічній безпеці країни та її регіонів.

Зазначимо, що у підсумку все це сформувало цілий комплекс серйозних загроз соціально-економічній безпеці країни та її регіонів. Найгострішою економічною, соціальною, політичною проблемою в країні є проблема соціальної диференціації суспільства. Згідно з даними офіційної статистики, лише у 20% населення підвищуються доходи, а 80% стали жити гірше 1990 року. Це означає перевищення межі, порогового значення соціально-економічної безпеки, оскільки відбувається великий розрив між доходами та рівнем життя багатой і бідної частини населення, відсутність соціальної справедливості, гальмування темпів соціально-економічного зростання, підвищення нестійкості розвитку регіонів.

Подолання соціального розшарування, найбільшої загрози соціально-економічній безпеці лежить в управлінській площині, в тому числі у сфері формування нових ефективних інститутів (формальних та неформальних). Інституційний підхід щодо забезпечення соціально-економічної безпеки сьогодні актуалізується, бо саме інститути можуть стати реальними бар'єрами для подальшої соціальної диференціації та для поширення ірраціональних неформальних відносин, які регулюються нормами соціальної поведінки, що суперечать законодавчо регламентованим правилам.

Серйозною загрозою соціально-економічній безпеці є нестабільність фондового ринку. Таке стало можливим через високий вплив на динаміку цього сегменту ринку іноземних інвесторів. Ситуація, що склалася, негативно позначається на найбільших вітчизняних компаніях, яким доводиться значно знижувати свою капіталізацію. Так, на думку О. Копнової та Л. Родіонової «...зі збільшенням припливу прямих іноземних інвестицій у країну зростає залежність від імпорту у довгостроковій перспективі, а такий ефект можна розцінити як негативний, оскільки погіршується стан економічної безпеки, що узгоджується і з теоретичними передумовами концепції економічної залежності» (Копнова, 2017).

Також відмітимо, що «станом на 28 лютого 2021 р. офіційні резервні активи України становили 28543,2 млн дол. США, при цьому монетарне золото (включаючи золоті депозити і золото в своїй) – всього лише 1500,9 млн дол. (5,26% від загального обсягу резервів), левову ж частку міжнародних резервів України складають активи в конвертованих валютах (цінні папери,

валюта і депозити)» (Золотовалютні запаси та резерви, 2021). Доцільним рішенням є грошові вкладення в національну економіку, які будуть спрямовані на створення високотехнологічних підприємств, що насичують ринок конкурентоспроможною продукцією.

За даними Держстату України «валовий внутрішній продукт у 2020 році впав уперше з 2015-го, чотири роки (з 2016-го до 2019-го) ВВП в Україні зростав, так в 2019 році ВВП України зріс на 3,2%, роком раніше – на 3,4%, а в 2017 і 2016 роках він зростав відповідно на 2,5% і 2,4%, спад на 9,8% був зафіксований у 2015 році, на 6,6% – в 2014 році».

У контексті соціально-економічної безпеки однією з актуальних проблем на сьогодні є відтік капіталу. На підставі статистичних даних Національного банку України «у 2020 році чистий відтік прямих іноземних інвестицій Україну склав \$868,2 млн порівняно з їх чистим припливом у \$5,86 млрд у 2019 році, так відтік ПІІ з України спостерігається вперше з 2015 року, коли він склав \$458 млн.» [1]. Україна сьогодні, як ніколи, потребує іноземних інвестицій, наявність яких дозволить їй здійснювати технологічні прориви в цивільних галузях економіки.

Таким чином, аналіз та систематизація проблем забезпечення соціально-економічної безпеки економіки, виявлені чинники та інституційні аспекти забезпечення соціально-економічної безпеки дозволили розробити концептуальну модель публічного управління соціально-економічною безпекою регіону. Запропонована модель характеризується тим, що в ній відображені важливі компоненти регіональної системи публічного управління соціально-економічною безпекою:

1) процесні, що забезпечують регламентацію, контроль, концентрацію ресурсів на найважливіших напрямках забезпечення соціально-економічної безпеки;

2) структурні, що включають сукупність підрозділів і служб органів управління, що реалізують функції щодо нормативно-правовому, інформаційному, організаційному, кадровому та технічному забезпеченню системи забезпечення соціально-економічної безпеки регіону.

В процесі конструювання моделі використовувався інструментарій системного та інституційно-еволюційного підходів, а також основні організаційні принципи, які дозволили врахувати складність регіональної економічної системи, різноманіття факторів соціально-економічної безпеки, а також функції та механізми

публічного управління соціально-економічною безпекою регіону.

Крім загальних механізмів публічного управління соціально-економічною безпекою, що реалізуються державою на рівні центру, в моделі виділено спеціальні механізми публічного управління соціально-економічною безпекою, що реалізуються на рівні регіонів. До таких механізмів віднесені: нормативно-правові, фінансові, організаційно-розпорядчі, механізми соціального партнерства, інфраструктурні, інформаційні та механізми конвергенції. Спеціальні механізми публічного управління соціально-економічною безпекою повинні застосовуватися (використовуватися) комплексно і бути частиною загальної регіональної системи публічного управління соціально-економічною безпекою.

Модель публічного управління соціально-економічною безпекою регіону включає такий специфічний механізм, як механізм конвергенції, застосування якого на практиці може призвести до значного зниження рівня міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації через стимулювання НТП, структурну трансформацію економіки, цифровізацію економіки, реалізацію міжрегіональних інфраструктурних проєктів.

5. Висновки. Запропоновано концептуальну модель публічного управління соціально-економічною безпекою регіону, що відрізняється від наявних тим, що вона сформована з урахуванням виявлених факторів соціально-економічної безпеки та специфіки інституційних умов регіону, а також встановлених механізмів публічного управління соціально-економічною безпекою регіону. Відзначимо, що з урахуванням вищевикладеного також зростає роль інституційних факторів у забезпеченні соціально-економічної безпеки країни та регіонів. Тому необхідна постійна оцінка ефективності існуючих інститутів, які функціонують в регіональному соціально-економічному просторі, а за необхідності – трансформація формальних та неформальних інституціональних норм, необхідних для підтримки певного рівня регіональної системи соціально-економічної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Відтік іноземних інвестицій торік склав \$870 млн. URL: <https://finclub.net/ua/news/vidtik-inozemnikh-investitsij-torik-sklav-usd870-mln.html>.
- Дикань В.В., Александрова О.Ю. Механізм забезпечення економічної безпеки регіону: сутність, складові, напрями дії. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 58. С. 18–25.
- Жовнірчик Я.Ф. Механізми публічного управління соціально-економічною безпекою держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 6. С. 71–76.
- Золотовалютні запаси та резерви : офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfn.com.ua/ua/finance/assets>.
- Івашина С.Ю, Івашина О.Ф. Інституціональна економіка : навчальний посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. 132 с.
- Копнова Е.Д., Родионова Л.А. Моделирование влияния иностранных инвестиций на продовольственную безопасность на основе моделей панельной коинтеграции. *Бизнес-информатика*. 2017. № 3(41). С. 20–29.
- Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351.
- Vidtik inozemnykh investytsiy torik sklav \$870 mln.[The outflow of foreign investment last year amounted to \$ 870 million]. URL: <https://finclub.net/ua/news/vidtik-inozemnikh-investitsij-torik-sklav-usd870-mln.html>
- Dykan', V.V., Aleksandrova, O.Yu. (2017), Mekhanizm zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky rehionu: sutnist', skladovi, napryamy diyi [The mechanism of economic security of the region: essence, components, directions of action], *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 58, pp. 18-25.
- Zhovnirchik, Ya.F. (2019), Mekhanizmy publichnoho upravlinnya sotsial'no-ekonomichnoyu bezpekoyu derzhavy [Mechanisms of public management of social and economic security of the state], *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 6, pp. 71-76.
- Zolotovalyutni zapasy ta rezervy : ofitsiynny sayt Ministerstva finansiv.[Gold and foreign exchange reserves and reserves: the official website of the Ministry of Finance].URL : <https://index.minfn.com.ua/ua/finance/assets>
- Ivashyna, S.Yu, Ivashyna, O.F. (2018), Instytutstional'na ekonomika eka [Institutional economics], *Universytet mytnoi spravy ta finansiv*, Dnipro, Ukraine.
- Kopnova, E.D., Rodyonova, L.A. (2017), Modelirovaniye vliyaniya inostrannykh investitsiy na prodovol'stvennuyu bezopasnost' na osnove modeley panel'noy kointegratsii [Modeling the impact of foreign investment on food security based on panel cointegration models], *Byznes-ynformatyka*, vol. 3(41), pp. 20-29.
- Ofitsiynny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]: URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- Pro osnovy natsional'noyi bezpeky Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 19.06.2003 r. № 964-IV. [On the Fundamentals of National Security of Ukraine : Law of Ukraine of 19.06.2003 p. № 964-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. vol. 39. St. 351.